

۹۷,۵,۱۴

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

کتابشناسی خواب و رؤیا
و
گفتاری در خوابشناسی تاریخی

تألیف و تدوین:

داریوش رحمانیان

(دانشیار تاریخ دانشگاه تهران)

همراه حاتمی

(استادیار تاریخ انشاء تهران)

شعری

سرشناسه	: رحمانیان، داریوش، -
عنوان و نام پدیدآور	: کتاب‌شناسی خواب و رویا و گفتاری درباره خواب‌شناسی تاریخی/تألیف داریوش رحمانیان زهرا حاتمی.
مشخصات نشر	: تهران: نشر علم، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۲ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۸۹۸-۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: خوابگزاری -- کتابشناسی
موضوع	: Dream interpretation -- Bibliography
شماره افزوده	: حاتمی، زهرا، آبان -
بندی کنگره	: ۳۱۳۹۶ ر / خ ۸۶۷۲۰۴ Z
رده بندی دیویی	: ۰۱۶/۱۳۵۳
شماره کتابخانه ملی	: ۲۹۱۵۴۵۷

نسخه

کتاب‌شناسی خواب و رویا و گفتاری در خواب‌شناسی تاریخی

تألیف و تدوین: داریوش رحمانیان

(دانشیار تاریخ دانشگاه تهران)

زهرا حاتمی

(استادیار تاریخ دانشگاه تهران)

صفحه آرای: مهدی شکری

چاپ اول: ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۵۰ نسخه

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری

بن بست گرانفر، پلاک ۴، تلفن ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۸۹۸-۸

فهرست

۷.....	پیش‌ستار.....
۱۱.....	گفتاری در خراب‌شناسی تاریخی.....
۱۹.....	خواب و پیشمویی در تاریخ.....
۳۳.....	خواب‌شناسی علمی مابین.....
۴۲.....	خواب‌های پیشگویانه مرگ.....
۶۵.....	زادن قهرمانان، ظهور ادیان؛ برآیند و بتادن دولت‌ها.....
۷۵.....	کارکردهای سیاسی و مذهبی خواب و رؤیا در تاریخ اسلام.....
۸۷.....	رویدادهای بزرگ تاریخی.....
۹۲.....	خواب‌های بیدارگر.....
۹۵.....	رؤیاهای خلاق و هدایتگر.....
۱۶۴.....	خواب سروده‌ها و خواب نوشته‌ها.....
۱۱۳.....	کتابشناسی خواب و رؤیا.....
۱۱۳.....	بخش اول: کتاب فارسی.....
۱۱۳.....	۱. کلیات.....
۱۱۶.....	۲. خوابگزاری.....

۴ کتابشناسی خواب و رؤیا و گفتاری در خوابشناسی تاریخی

- الف: ایرانی-اسلامی ۱۱۶
- ب: غربی ۱۶۱
۳. روانکاوی و روانشناسی ۱۶۵
۴. هیپنوتیسم و فرا روانشناسی ۱۷۲
- الف: علم هیپنوتیسم ۱۷۲
- ب: هیپنوتیسم، آموزش اصول و روش ها ۱۷۸
- ج: کاربردهای هیپنوتیسم ۱۸۱
- د: خواب آفرین و رؤیابینی ۱۸۵
۶. خواب و راح شناسی ۱۸۶
۷. پزشکی خواب ۱۸۶
۸. خواب و دین ۱۹۴
۹. تاریخ خواب و خواب سنجی ۱۹۷
۱۰. خوابنامه نویسی ۱۹۸
۱۱. خواب و رؤیا در متون ادبی ۱۹۹
۱۲. خواب و فلسفه ۲۰۰
۱۳. حکایت ها، روایت ها و داستان های خواب و رؤیا ۲۰۰
۱۴. پراکنده ها در خواب و رؤیا ۲۰۲
- بخش دوم: کتاب غیرفارسی** ۲۰۵
۱. کلیات ۲۰۵
۲. کتابشناسی ها ۲۰۸
۳. فرهنگ نامه ها و دایره المعارف های خواب و رؤیا ۲۰۹
۴. آثار خوابگزاران نامدار ۲۱۲

۵. تعبیر و تفسیر خواب؛ روش‌ها و کارکردها.....	۲۱۵
۶. روانکاوی و روانشناسی.....	۲۱۸
۷. تاریخ خواب و خواب‌شناسی.....	۲۲۴
۸. خواب و رؤیا در متون ادبی.....	۲۲۸
۹. خواب و دین.....	۲۳۱
۱۰. خواب و رؤیا در فرهنگ اقوام و ملل.....	۲۳۸
۱۱. خواب و جنسیت.....	۲۴۰
۱۲. خواب کودکان.....	۲۴۲
بخش دهم: نواح خطی.....	۲۴۳
۱. کلیات.....	۲۴۳
۲. رساله‌های فلسفه و عرفانی.....	۲۴۵
۳. تعبیر نامه‌ها.....	۲۵۴
۴. پراکنده‌ها در خواب و رؤیا.....	۲۷۱
بخش چهارم: کتاب‌های چاپ سنگی.....	۲۸۷
۱. آثار اصلی.....	۲۸۷
۲. پراکنده‌ها در خواب و رؤیا.....	۲۹۷
بخش پنجم: مقاله.....	۳۰۱
۱. کلیات.....	۳۰۱
۲. تعبیر خواب.....	۳۰۱
۳. روانکاوی و روانشناسی.....	۳۰۳
۴. پزشکی خواب.....	۳۱۵
۵. خواب آفرینی و رویابینی.....	۳۲۲

۳۲۳	 ۶. تاریخ خواب و خواب‌شناسی
۳۲۵	 ۷. خواب و رؤیا در متون ادبی
۳۳۰	 ۸. خواب و دین
۳۳۲	 ۹. خواب و فلسفه
۳۳۳	 ۱۰. خواب و سیاست
۳۳۴	 بخشی ششم: پایان‌نامه
۳۳۶	 بخش هفتم: سایت‌های اینترنتی
۳۳۸	 فهرست منابع و مآخذ
۳۳۸	 کتاب فارسی
۳۴۷	 کتاب انگلیسی
۳۴۸	 مقاله فارسی
۳۵۲	 مقاله انگلیسی
۳۵۳	 پایان‌نامه
۳۵۵	 فهرست اعلام

پیشگفتار

به نام خدای همیشه بیدار خواب آفرین

تابه گفت: «گری، آری دری تو ز گفت خواب بویی کی بری؟
مولوی، مثنوی معنوی

دانش و اندیشه کنونی ما را در باره خواب در خواب است. اگر «گفت خواب» را به گفتن در آوریم بیدار خواهیم شد. غفلت از خواب و جایگاه بنیادین آن در زندگی و جهان تاریخی آدمی چیزی جز خوابزدگی به بار نخواهد آورد. بر پایه چنین آری بوده است که ما از سال‌ها پیش برنامه‌ای دراز آهنگ در قلمرو خواب و روی تاریخی را پی ریخته‌ایم و در کنار پاره‌ای کارهای پژوهشی دیگر گام‌هایی در این راه برداشته‌ایم. آماج ما این است که پایه‌ها و ماسه‌ای برای پی افکندن یک سنت پژوهشی جدید در حوزه خواب‌شناسی، خواب‌نگاری و خواب‌پژوهی — به ویژه با رویکرد و روش تاریخی — پدید آوریم.

سال‌هاست در پی آنیم که از «گفت خواب» بویی ببریم و به ساحت رازآلود خواب راهی — و یا دست کم پنجره‌ای — بگشاییم. کتاب‌شناسی حاضر یکی از آثار و نتایج این پویش و کوشش چند ساله

است. پیش از این پژوهش دیگری با عنوان «مقدمه‌ای بر رؤیاشناسی تاریخی» منتشر کردیم که در حکم معرفی برنامه پژوهشی ما بود.^۱ اهل تحقیق به خوبی از اهمیت متون و منابع مرجع و پایه در کار پژوهشی آگاهی دارند و می‌دانند که کتابشناسی در پیمودن مسیر یک پژوهش روشمند علمی از چه ضرورت و اهمیت بنیادینی برخوردار است. و در انواع کتابشناسی - ساده، توصیفی، تحلیلی و انتقادی - به دنبال کار پژوهش را دقیق، سریع و آسان می‌کند و نبود یا کمبود آن از منابع مهم و اساسی در راه پیشرفت یک کار علمی و پژوهشی است. رذیلتی امروز که با انفجار اطلاعات روبه رو هستیم و تقریباً در همه مباحث، موزعرات شاهد تولید و پیدایش انواع و اقسام متون و منابع و داده‌ها هستیم، ضرورت و اهمیت کار کتابشناسی بیشتر می‌شود. دریغا که در کشور ما در این باره کمابیش غفلت و سستی و گندی وجود دارد. ما در پیوند با برنامه پژوهشی خود - رؤیاشناسی تاریخی - از همان نخستین گام، با آثار و خیم این غفلت دست به گریبان بوده‌ایم. از همان مراحل اولیه ضرورت دسترسی به اطلاعات منظم و مدون کتابشناختی در حوزه خواب‌نگاری و خواب‌شناسی بر ما آشکار شد اما هر چه جستیم کمتر یافته‌ایم. در مرز و بومی که مردمانش در سراسر تاریخ خود با خواب و رؤیا و کاردهای سیاسی و فرهنگی آن دست به گریبان بوده‌اند جز یک کتابشناسی ساده، که صرفاً به نسخه‌های خطی و کهن مربوط می‌شد، کار دیگری در این زمینه انجام نشده بود! برای برطرف کردن این خلأ بناچار خود ما دست به کار شدیم. کار کتابشناسی حاضر اساساً و در ابتدا برای

۱ - داریوش رحمانیان و زهرا حاتمی، مقدمه‌ای بر رؤیاشناسی تاریخی؛ مطالعه موردی: تصحیح انتقادی رساله منامیه، تهران، پژوهشکده تاریخ اسلام، ۱۳۹۲.

برطرف کردن نیازهای پژوهشی خود ما فراهم آمد؛ اما گام به گام چنان پیش رفت و پرورده شد که ما بهتر دیدیم که آن را برای بهره‌گیری عموم پژوهشگران عرصه‌ی خواب و رؤیا آماده و ارائه کنیم. کتابشناسی ساده‌حاضر بیش از یک گام اولیه و ره‌گشا چیز دیگری نیست. امید و آرزوی ما این است که اثر حاضر - که برای آماده‌سازی‌اش تلاش، کوشش، زمان و زحمت فراوانی صرف شده است - به سهم خود کار پژوهشگران این حوزه را آسان‌تر کند و از این راه به رونق و پویایی و پیشرفت خواب‌شناسی و خواب‌نگاری و خواب‌پژوهی در ایران و در حوزه‌ی زبان فارسی یاری رساند. ایرانیان در عرصه‌ی خواب‌نگاری و خواب‌شناسی و مباحث و موضوعات و مسائل مربوطه، از ره‌پیش‌گامان و پایه‌گزاران بوده‌اند و میراثی گرانبهار دارند. ایران زمین به مثابه‌ی یک حوزه‌ی بسیار مهم و تأثیرگذار فرهنگی و تمدنی - چه در روزگار باستان و چه در دوران اسلامی - در عرصه‌ی خواب و خواب‌گزاری و تعبیر زیبای حضرت مولانا در «گفت خواب» سخن برای گفتن داشته است. دریغ که همچون بسیاری از عرصه‌های دیگر در این عرصه نیز در رکود و سکوت و تصلب شده‌ایم و از پویایی باز مانده‌ایم. امروز به سبب آن که دوباره آن سنت را به زبان درآوریم و بر پایه‌ی آن به ابداع و ابتکارات‌های جدید دست یازیم. در این راه یکی از بایسته‌ترین کارها پی‌پیکارهای علمی - انجمن، مؤسسه و به ویژه نشریات و مجلات تخصصی و تخصصی - است.

در کتابشناسی حاضر با توجه به نیازهای پژوهشی خود - که احتمالاً با دیگر پژوهشگران این عرصه در مواردی مشترک خواهد بود - بجز متون و منابع فارسی، که ستون و تکیه‌گاه اصلی هستند، به منابع و مراجع پاره‌ای از زبان‌های مهم دیگر توجه کرده‌ایم. همچنین

افزون بر کتاب‌ها، مقالات، رساله‌ها و پایان‌نامه‌های دانشگاهی، وبگاه‌ها (سایت‌ها) نیز - بطور گزیده - مورد توجه و اشاره قرار گرفته‌اند. درباره آثار مربوط به حوزه‌ی زبان آلمانی از کمک و همکاری سرکار خانم سارا کیان راد برخوردار شده‌ایم و همین‌جا صمیمانه از ایشان سپاسگزاری می‌کنیم.^۱ از خوانندگان و پژوهشگران محترم توقع داریم که کاستی‌های اثر حاضر را به هرگونه که خود صلاح می‌دانند یادآوری کنند تا اگر توان و امکان و مجالی بود در دفع آنبکوشم.